

รายงานกับปัญหาการนัดหยุดงานในประเทศไทย

พ.อ.ชาดูชัย รามโกมุท

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาตรี สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

แผนกวิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๑๔

000665

I1551b234

Labour and Strike Problems in Thailand

Col. Chanchai Ramagomut

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Political Science

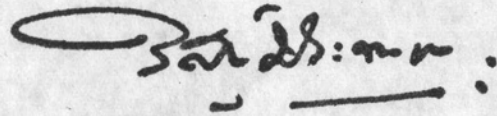
Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

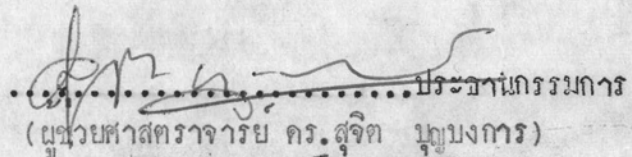
1976

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

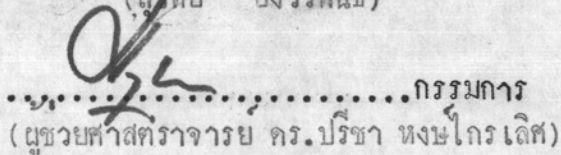

.....
(ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร กระจ่างเหมาะ)
คณบดี

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุจิต บุญบงการ)

..... กรรมการ
(สุพิศ ยิงวรรณ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ)

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง แรงงานกับปัญหาการนั้กหยุดงานในเมืองไทย
โดย พ.อ.ชาณุชัย งามโกมุต
แผนกวิชา การปกครอง

บทคัดย่อ

ปัจจุบันการพิพาทแรงงานเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่รัฐบาล เป็นอย่างยิ่ง มูลเหตุและปัญหาที่สำคัญเกิดขึ้นจากแรงกดดัน ทั้งในทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งสืบเนื่องมาจากการที่กรรมกรได้รับการบีบคั้นในเรื่องค่าจ้างมาเป็นเวลานานสิบปี เมื่อมาประสบกับภาวะค่าครองชีพที่ถีบตัวสูงขึ้นอย่างฉับพลัน ในปี ๒๕๑๖ - ๒๕๑๗ กรรมกรจึงไม่สามารถทนต่อไปได้ และไกรรวมตัวกันลุกขึ้นต่อสู้เพื่อเรียกร้องค่าแรงงานเพิ่มขึ้น จากการศึกษาที่ค้นพบ นอกจากปัญหาค่าแรงงานแล้ว ความไม่พอใจการบริหารงานของนายจ้างกับการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน เป็นมูลเหตุที่สำคัญยิ่ง เช่นเดียวกัน เพราะมีผลทำให้เกิดความแตกแยก เกิดช่องว่างระหว่างกรรมกรกับนายทุน ก่อให้เกิดกรณีพิพาทแรงงานและการนัดหยุดงานเพิ่มมากขึ้น

มูลเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ได้แก่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง นับตั้งแต่การปฏิวัติของจอมพลถนอม กิตติขจร ใ้โอกาสประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๐๓ เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นการเปิดโอกาสให้กรรมกรได้รับการคุ้มครองและมีสิทธิต่อรองกับนายจ้างเพิ่มขึ้น ประกอบกับการปฏิวัติโดยประชาชนซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างวันที่ ๑๔ - ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ มีผลทำให้รัฐบาลทหารต้องหมดอำนาจลง เป็นรัฐบาลพลเรือนที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ กรรมกรซึ่งกำลังตื่นตัวในสิทธิเสรีภาพ ทั้งในฐานะประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ จึงมีโอกาสรวมตัวกันลุกขึ้นต่อสู้อีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ได้ถูกตัดสิทธิในเรื่องนี้มาเป็นเวลากว่าสิบปี ทั้งนี้ เพื่อเรียกร้องให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานอย่างเคร่งครัด เป็นผลให้เกิดการนัดหยุดงานขึ้นทั่วไป ในช่วงระหว่างปี ๒๕๑๖ - ๒๕๑๘ ปรากฏว่ามีการนัดหยุดงานเกิดขึ้นถึง ๑,๐๕๕ ครั้ง ในช่วงเวลาเพียง ๓ ปี ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งในทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สร้างความไม่แน่นอนวุ่นวายให้แก่ธุรกิจอุตสาหกรรมและรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง

รัฐบาลชุดของนายสัญญา ชรรมศักดิ์ และ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้พยายามที่จะแก้ไขปัญหาและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ มีการประกาศขึ้นค่าแรงงานขึ้นต่ำถึง ๓ ครั้ง

ในช่วงเวลาเพียง ๒ ปี และได้มีการแก้ไขกฎหมายแรงงานทั้งในด้านการคุ้มครองแรงงานและการ
แรงงานสัมพันธ์ให้เหมาะสมเป็นไปตามหลักการยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้กรรมกรได้รับการคุ้มครองจริงๆ
วิธีการแก้ปัญหาที่น่าจะกระทำโดยวิธีอื่นวิธีหนึ่งก็คือ การให้การศึกษาแก่กรรมกรโดยเฉพาะผู้นำ
กลุ่ม ตลอดจนการสนับสนุนให้กรรมกรได้มีการรวมกลุ่มในทุกระดับ โดยประกอบขึ้นจากสมาชิกที่มา
จากกรรมกรอย่างแท้จริง จะช่วยให้กรรมกรได้มีโอกาสเป็นตัวของตัวเอง มีความรู้ความสามารถ
เพิ่มขึ้น รู้จักรับผิดชอบตนเอง และสามารถที่จะใช้กลุ่มของตนเป็นพลังในการต่อรองเพื่อแก้ปัญหาที่
เกิดขึ้นได้.

4

Thesis Title   Labour and Strike Problems in Thailand

Name   Col. Chanchai Ramagomut, Department of
                                 Government

Academic Year   1976

ABSTRACT

At present, the labour controversy has been one of the major problems of the government. The essential causes of this matter stem both from economics social, and political motives. For more than ten years, workers still received a low wage rate whilst the cost of living was increasing month by month, and it became especially high in B.C.2516 and 2517. From this research, we found that besides the labour wage problems, other important cause is the administration of employers which did not follow the Labour Act and this effected the gap between both sides. Another main cause is the political change, since the Regulation on Labour Union (N E C Regulation Book 103) was promulgated in April B.E.2515 by the National Executive Council of the Marshal Thanom regime, the labourers then had a chance to run the movement and found their labour unions. In the meantime the 14 October Uprising (B.E.2516) which brought about the downfall of Marshal Thanom's Military government, had turned the power over the civilian government which gave fully right and liberty to the people. Then workers, as the people and an interest group are

9

easily made their struggle against their employers. During the year 2516 - 2518 the strikes and demonstrations were widely spread, approximately 1,099 strikes occurred. This situation very much affected the government administration and of course, caused damage Thailand economic situation.

The Sanya Dhammasakdi and M.R.Kukrit Pramote Governments had tried to solve this problem, the minimum wages are increased three times within two years, the Labour Act had been amended both in the cases of labour protection and labour relations. Other matters which should be urgently operated, that is, an education to be given to the labourer leaders and the unite of labourer groups in every level. These matters will increase knowledge and responsibility for labourers and these will be use of them in the future.

คำนำ

การที่ผู้เขียนเลือกเรื่อง "แรงงานกับปัญหาการนั้กหุ้คงานในเมืองไทย" เป็นหัวข้อในการเขียนวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ เพื่อเป็นส่วนประกอบในการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตทางการปกครอง และเพื่อเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม โดยเฉพาะผู้ใช้แรงงานและผู้ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม จะนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการนั้กหุ้คงาน ซึ่งกำลัง เป็นปัญหาสำคัญของชาติอยู่ในปัจจุบัน

การเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา พงษ์ไกรเลิศ อาจารย์ที่ปรึกษาที่คอยควบคุมและให้คำปรึกษา เสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อประกอบในการเขียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุญนงการ ซึ่งให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ เสนอแนะการแก้ไข อาจารย์สุวิทย์ บังวรพันธุ์ อธิบดีกรมแรงงาน ซึ่ง เกบสอนผู้เขียนขณะศึกษา อยู่ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ไ้กรุดาสละ เวลาอันมีค่ามาร่วมเป็นกรรมการตรวจและช่วยแก้ไขให้เรียบร้อยยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังต้องขอขอบคุณผู้พิมพ์ คุณธงไชย สิงห์โตออน และบรรณาธิการ งานของผู้เขียนที่ไ้สละ เวลาช่วยในการพิมพ์ต้นร่าง และอีกสำเนาฉบับสมบูรณ์ จนสำเร็จเป็นรูปเล่ม โดยเรียบร้อย

ประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ถ้าจะมีอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบให้กับคุณพ่อคุณแม่ และครูบาอาจารย์ในคณะนิเทศศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ไ้มีส่วนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้เขียนทุกท่าน.

พ.อ.ชาญชัย รามโกมุท

ธันวาคม ๒๕๑๔

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๖
คำนำ	๓
สารบัญ	๗
รายการตารางประกอบ	๘

บทนำ

ก. ความสำคัญของปัญหา	๓
ข. ความมุ่งหมายในการศึกษา	๗
ค. วิธีการศึกษา	๓
ง. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	๓
จ. สมมุติฐาน	๓
ฉ. ขอบเขตในการศึกษา	๖
ช. นิยามศัพท์	๖
๑. ความเป็นมาและวิวัฒนาการของแรงงานในประเทศไทย	๑
๑. ความเป็นมาของแรงงานก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ .	๑
๒. บทบาทและความเคลื่อนไหวของกรรมกรหลัง เปลี่ยนแปลงการปกครอง	
พ.ศ. ๒๔๗๕	๑๐
๒. ลักษณะและสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานไทย	๒๕
๑. ลักษณะโดยทั่วไป	๒๕
๒. การขยายตัวทางอุตสาหกรรม ประเภทการจ้างงานและค่าจ้าง	๓๐

๒.๑	การขยายตัวทางอุตสาหกรรม	๓๐
๒.๒	ประเภทการจ้างงานและค่าจ้าง	๓๕
๓.	สภาพการทำงานและภาวะความเป็นอยู่ของกรรมกร	๔๒
๔.	บทบาทของรัฐเกี่ยวกับแรงงาน	๔๔
บทที่ ๓	บทบาทและการต่อสู้ของกรรมกรไทยในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ..	๕๖
ครั้งที่ ๑	การนัดหยุดงานของกรรมกรโรงงานสิ่งทอ	๖๔
ครั้งที่ ๒	การนัดหยุดงานของพนักงานโรงแรมดุสิตธานี	๖๕
ครั้งที่ ๓	การเรียกร้องของพนักงานรัฐวิสาหกิจ	๗๗
ครั้งที่ ๔	การนัดหยุดงานของพนักงานบริษัทรถเมล์ศรีนคร	๗๕
บทที่ ๔	บทบาทและการต่อสู้ของกรรมกรสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ...	๘๖
ครั้งที่ ๑	การนัดหยุดงานของบริษัทสแตนคาร์ดการ์เมนต์	๙๓
ครั้งที่ ๒	การชุมนุมของคนงานไทยการ์ด	๑๐๑
ครั้งที่ ๓	การนัดหยุดงานของคนงานบริษัทผลิตภัณฑ์กระเบื้องดินเผาอดมอนด์ ..	๑๑๓
ครั้งที่ ๔	การนัดหยุดงานของบริษัทรถเมล์ในกรุงเทพฯ	๑๑๘
ครั้งที่ ๕	การนัดหยุดงานของพนักงานการรถไฟ	๑๒๓
บทที่ ๕	มูลเหตุและปัญหาการนัดหยุดงาน	๑๓๕
๑.	มูลเหตุและปัญหาในทางเศรษฐกิจและสังคม	๑๕๒
๑.๑	ปัญหาการลงทุนและการขึ้นค่าแรงงาน	๑๕๒
๑.๒	ปัญหาคนงานมีการศึกษาต่ำ	๑๕๔
๑.๓	ปัญหาสวัสดิการ	๑๕๖
๒.	มูลเหตุและปัญหาทางการเมืองและการบริหาร	๑๕๘
๒.๑	การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง	๑๕๘

๒.๒ การขาดองค์กรและผู้นำที่มีประสิทธิภาพ	๑๕๕
๒.๓ การแทรกแซงทางการเมืองจากกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพล อื่น ๆ	๑๖๐
บทที่ ๖ สรุปและข้อเสนอแนะ	๑๖๗
สรุป	๑๖๗
ข้อเสนอแนะ	๑๖๘
บรรณานุกรม	๑๗๖
ภาคผนวก	๑๘๕
ประวัติผู้เขียน.....	๑๘๘

รายการตารางประกอบ

ตารางที่

หน้า

๑.	แสดงประชากรและการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักร รอบที่ ๑ มกราคม - มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕	๒๖
๒.	แสดงจำนวนโรงงานแจกแจงตามประเภทของกลุ่มอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๑๑ ทั่วราชอาณาจักร	๓๓
๓.	แสดงจำนวนและอัตราส่วนร้อยละของผู้มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรม พฤษภาคม - กันยายน ๒๕๑๐	๓๕
๔.	แสดงอัตราประชากรผู้ทำงานในกิจการ เกษตรและอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๔๘๐ - ๒๕๑๐	๓๖
๕.	แสดงจำนวนผู้มีงานทำแบ่งตามประเภทอาชีพ พ.ศ. ๒๕๑๕	๓๙
๖.	แสดงการพิพาทแรงงานถึงขั้นนัดหยุดงาน ๒๔๙๔ - ๒๕๑๕	๕๕
๗.	แสดงจำนวนการพิพาทแรงงาน และการนัดหยุดงาน จำแนกตาม อุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๑๖	๕๘
๘.	แสดงการพิพาทแรงงานและการนัดหยุดงานจำแนกตามอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗	๕๙
๙.	แสดงการพิพาทแรงงาน พ.ศ. ๒๕๑๗ จำแนกตามจังหวัด	๖๓
๑๐.	แสดงการพิพาทแรงงาน การนัดหยุดงาน และลูกจ้างที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. ๒๕๑๖ - ๒๕๑๘	๘๘

ตารางที่

ฉ
หน้า

๑๑.	แสดงการพิพาทแรงงานและการนัดหยุดงาน จำแนกตามอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘	๘๕
๑๒.	แสดงการพิพาทแรงงานและการนัดหยุดงาน จำแนกตามจังหวัด พ.ศ. ๒๕๑๘	๘๑
๑๓.	แสดงชอรองทุกขและลูกจ้างที่เก็วของ จำแนกตามเรื่อขที่รองทุกขในกรุงเทพา พ.ศ. ๒๕๑๙ - ๒๕๑๘	๑๓๑
๑๔.	แสดงขอเรียกรองและสาเหตุในการพิพาทแรงงานที่เก็ขขึ้นในเมื พ.ศ. ๒๕๑๖ - ๒๕๑๘	๑๓๓
๑๕.	แสดงจำนวนสถานประกอบการที่ปลดลูกจ้างและจำนวนลูกจ้างที่ถูกปลดออกจากงาน จำแนกตามอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพา พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๑๘	๑๓๔
๑๖.	แสดงการประสบนทราย ซึ่งเรียกรองเงินค่าทดแทนและจำนวนเงินค่าทดแทนที่ลูกจ้างไกรับในกรุงเทพา ใน พ.ศ. ๒๕๑๙ - ๒๕๑๘	๑๓๖
๑๗.	แสดงการเปรียบเทียบการประสบนทราย เนื่องจากการทำงานระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘	๑๓๘
๑๘.	แสดงดัชนีราคาผู้บริโภคสำหรับประเทศไทย ภาค และกรุงเทพา จำแนกตามหมวดและการเปิดขนแปลงรอยละ พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๑๗	๑๔๑
๑๙.	แสดงจำนวนรอยละของสถานประกอบการที่ปฏิบัติไม่ถูกตองตามกฎหมายการคุ้มครองแรงงานในเขตกรุงเทพา จำแนกตามขนาดของกิจการและเรื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘	๑๕๐

๒๐. แสดงจำนวนร้อยละของสถานประกอบการที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตาม
 กฎหมายคุ้มครองแรงงานในเขตกรุงเทพฯ จำแนกตามอุตสาหกรรม
 และ เรื่อง พ.ศ. ๒๕๑๘ ..... ๑๕๑

ก. ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ปัญหาแรงงานเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งปัญหาหนึ่ง โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการน้กหุรงงานของกรรมกรในประเทศไทย ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๔ หลังจากได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๐๖ ซึ่งส่งผลทำให้รัฐบาลทหารของ จอมพล ถนอม กิตติขจร ต้องพ้นอำนาจ และนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ขึ้นเป็นหัวหน้ารัฐบาลคนต่อไป ได้มีความเคลื่อนไหวทางก้าแรงงานเกิดขึ้นหลายเรื่อง ที่สำคัญได้แก่การน้กหุรงงานของคณงานตามสถานประกอบการต่าง ๆ ส่วนใหญ่ได้แก่โรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมีคนงานตั้งแต่ ๕๐ คนขึ้นไป ปรากฏว่าในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ มีการน้กหุรงงานเกิดขึ้นถึง ๕๐๑ ครั้ง มีคนงานเข้าเกี่ยวข้องถึง ๑๘๕,๖๖๔ คน^๑ ในปี ๒๕๐๗ มีการน้กหุรงงานเกิดขึ้น ๓๕๗ ครั้ง จำนวนคนงานที่เกี่ยวข้อง ๑๐๕,๘๘๓ คน^๒ สำหรับในปี ๒๕๑๔ มีการน้กหุรงงานเกิดขึ้น ๒๔๑ ครั้ง มีคนงานเข้าเกี่ยวข้องประมาณ ๕๔,๗๘๗ คน^๓ จากช่วงเวลาเพียง ๓ ปี จะเห็นได้ว่ามีการน้กหุรงงานเกิดขึ้นถึง ๑,๐๘๙ ครั้ง มีคนงานเกี่ยวข้องถึง ๓๕๐,๒๕๔ คน

จากจำนวนการน้กหุรงงานที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่ามีสถิติสูงมาก ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ ทั้งในทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นอย่างยิ่ง ในทาง เศรษฐกิจปรากฏ

^๑ ฝ่ายวิจัยแรงงาน กรมแรงงาน, สถานการณ์แรงงานในรอบ ๕ ปี (๒๕๐๕ - ๒๕๑๔), เอกสารกรมแรงงาน (ไม่ปรากฏที่พิมพ์), หน้า ๑๑.

^๒ นิคม จันทรวิทุร, "วิกฤตกาลแรงงานในรอบปี ๒๕๐๖ - ๒๕๐๗", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๗, ฉบับที่ ๓ - ๔ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๑๔), หน้า ๑.

^๓ กองวิชาการและวางแผน กรมแรงงาน, รายงานการบริหารแรงงานปีงบประมาณ ๒๕๑๔ (นนทบุรี : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, ๒๕๑๔), หน้า ๕๓.

ว่าใดก่อให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนเงินนับพันล้านบาท และก่อให้เกิดปัญหาในด้านการลงทุน เป็นอย่างมาก ปรากฏว่าในช่วงเวลาหลังจากปี ๒๕๑๖ เป็นต้นมา ได้เกิดปัญหาการลงทุนทั้ง กิจในประเทศ สำหรับในด้านสังคมและการเมือง การนัดหยุดงานใดก่อให้เกิดปัญหาความแตกแยก โดยเฉพาะระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง ก่อให้เกิดความวุ่นวาย มีการเดินขบวนของแรงงานและการ ก่อความไม่สงบต่าง ๆ ฯลฯ ทำความเดือดร้อนยุ่งยากให้กับการปกครองบริหารประเทศของรัฐ บาลเป็นอย่างมากยิ่ง

จากสภาพการณ์ที่สร้างความเดือดร้อนและความเสียหายให้กับประเทศชาติดังกล่าว จึง เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการศึกษาให้ทราบถึงสถานการณ์ความเป็นมาของแรงงานในเมือง ไทย ว่ามีความเป็นมาและขอบกพร่องอย่างไร ปฏิบัติการของแรงงานในการนัดหยุดงานและขอ เรียกร้องต่าง ๆ มูลเหตุและปัญหาในการนัดหยุดงาน ขอบกวดและวิธีระงับข้อพิพาท ฯลฯ การ ศึกษาเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ทราบถึงสถานการณ์แรงงานและความต้องการของแรงงานและ เรื่องอื่น ๆ ทำให้เกิดแนวความคิดในการที่จะพิจารณาหาวิธีการแก้ไข เพื่อประโยชน์แก่ธุรกิจ อุตสาหกรรมแรงงานและการลงทุนในประเทศ เป็นการช่วยแก้ปัญหให้กับสังคมและประเทศชาติ ได้ทางหนึ่ง

๒. ความมุ่งหมายในการศึกษา

ในการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้เขียนได้กำหนดความมุ่งหมายที่สำคัญไว้ ๒ ประการคือ

๑. เพื่อศึกษาถึงปัญหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับการนัดหยุดงานในเมืองไทย โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ กับรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ว่ามีวิธีการต่อสู้ และขั้นตอนในการคว่ำเนื้องานอย่างไร มีความจริงจังและรุนแรงแค่ไหน เป็นไปตามระบบและ หลักการที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่

๒. เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการนัดหยุดงาน ว่ามีมูลเหตุที่สำคัญจากอะไรบ้าง เพื่อ วิเคราะห์และพิจารณาหาวิธีการในการแก้ไข

ค. วิธีการศึกษา

ในการศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับเหตุการณ์และปัญหาในการหยุดงาน เนื่องจากผู้เขียนได้
 เน้นหนักเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เพิ่งผ่านมา จึงหาหลักฐานได้ยากเพราะมีผู้รวบรวมไว้น้อยมาก เอก
 สสารส่วนใหญ่จึงได้จากกฎหมายราชกิจจานุเบกษา พระราชบัญญัติแรงงาน และหนังสือพิมพ์รายวัน
 ซึ่งผู้เขียนได้รวบรวมจากหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ทั้งที่สนับสนุนและคัดค้านรัฐบาล เพื่อนำมา
 วิเคราะห์หาค่าหลักฐานและความน่าเชื่อถือ รวมทั้งการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง
 ของ เช่น นายอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย และผู้จัดการบริษัทไทยแมคดอนเทกซ์ใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้
 ยังได้ค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการของกรมแรงงาน และวารสารแรงงานสัมพันธ์ประจำเดือน
 ของกรมแรงงานและหนังสือของผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ ประกอบกับบทความและข้อคิดเห็นของนักวิชา
 การและผู้อำนวยการที่เขียนลงไว้ในหนังสือต่าง ๆ เท่าที่จะสามารถติดตามค้นหาได้ อันเป็นวิธี
 ศึกษาในแบบการค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Research)

ง. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้ จะช่วยให้ผู้ศึกษาและผู้สนใจได้ทราบถึงความเป็นมาของแรงงานใน
 เมืองไทย ว่ามีวิวัฒนาการต่อเนื่องมาอย่างไร/ ได้รู้ถึงบทบาทการต่อสู้ของแรงงานทั้งในอดีตและ
 ปัจจุบัน ว่าได้ดำเนินการต่อสู้มาอย่างไร/ ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ชอบกพรองและความ
 ผิดพลาดในการดำเนินงานทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้าง และรัฐบาล มูลเหตุและปัญหาในการนัดหยุด
 งาน การเรียกร้องและข้อตกลงต่าง ๆ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ที่สนใจได้นำไปศึกษาและ
 วิเคราะห์เพื่อหาข้อบกพร่อง และนำไปร่วมพิจารณาเป็นแนวทางในการแก้ไขเป็นประโยชน์แก่ผู้
 ใจแรงงาน นายจ้าง ตลอดจนธุรกิจอุตสาหกรรมและรัฐบาล นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์สำหรับ
 ผู้ที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาแรงงาน ได้นำไปเป็นข้อมูล ในการศึกษาต่อไปด้วย

จ. สมมติฐาน

ในการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการนัดหยุดงานในเมืองไทย ผู้เขียนขอตั้งสมมติฐานเพื่อการ
 ศึกษาไว้ดังนี้

๑. มูลเหตุ และปัญหาสำคัญในการนัดหยุดงาน ได้แก่ การที่ลูกจ้างไม่พอใจการบริหารงานของนายจ้าง

๒. การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานของนายจ้าง เป็นมูลเหตุสำคัญประการหนึ่งของการนัดหยุดงาน

๓. การนัดหยุดงานเกิดจากการที่คนงานได้ค่าแรงงานต่ำ ไม่พอกับค่าครองชีพ

ด. ขอบเขตในการศึกษา

ในการศึกษาเกี่ยวกับแรงงานและปัญหาการนัดหยุดงานในครั้งนี้ ผู้เขียนจะมุ่งศึกษาถึงการนัดหยุดงานและการต่อสู้ของกรรมกร ในช่วงเวลาสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ และรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะในช่วงเวลาดังกล่าว ปรากฏว่าได้มีการนัดหยุดงานเกิดขึ้นในเมืองไทยมากที่สุด และมีความรุนแรงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน โดยผู้เขียนจะขอเสนอเรื่องเป็นแบบพรรณนา (Description) และวิเคราะห์ (Analysis) โดยแยกเป็นบทดังนี้

บทที่ ๑ จะกล่าวถึงการก่อตั้งและความเป็นมาของกรรมกร ตั้งแต่ในอดีตซึ่งเริ่มมีคนงานที่เป็นชาวจีนอพยพเข้ามาในเมืองไทย จนกระทั่งเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ และต่อมาในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีกรรมกรไทยเพิ่มมากขึ้น เริ่มมีการก่อตั้งสมาคมกรรมกร และสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มกรรมกรไทยเพื่อดวงคู่ดุยกับกรรมกรจีน มีการออกพระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. ๒๔๘๕ จนจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติสำเร็จ ประกาศยกเลิก พ.ร.บ. แรงงาน และปราบปรามกรรมกรฝ่ายซ้ายอย่างรุนแรง จนถึงสมัยรัฐบาล จอมพล ถนอม กิตติขจร

บทที่ ๒ จะกล่าวถึงลักษณะโดยทั่วไปของแรงงานไทยและสภาพความเป็นอยู่ การขยายตัวของอุตสาหกรรมโดยเฉพาะในสมัย จอมพลสฤษดิ์ ฯ และจอมพลถนอม ฯ ซึ่งอุตสาหกรรมเจริญอย่างเต็มที่เนื่องจากนโยบายส่งเสริมการลงทุนและค่าแรงงานในเมืองไทยถูกมาก ประเภทการจ้างงานและค่าจ้างของกรรมกรในสมัยที่ผ่านมา ตลอดจนบทบาทของรัฐเกี่ยวกับการแรงงาน ว่าได้ดำเนินการเกี่ยวกับการแรงงานในเมืองไทยมาอย่างไร

บทที่ ๓ จะกล่าวถึงบทบาทการต่อสู้ของกรรมกรในสมัยรัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์

ว่ากรรมการใดดำเนินการต่อสู้อย่างไร โดยกล่าวถึงบทบาทการต่อสู้ของกรรมการครั้งสำคัญ ๆ เช่นการนัดหยุดงานที่มีคนงานมากที่สุด การนัดหยุดงานของรัฐวิสาหกิจที่เป็นสาธารณูปโภค ฯลฯ เป็นต้น

บทที่ ๔ จะกล่าวถึงบทบาทการต่อสู้ของกรรมการ ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยพิจารณาเฉพาะการนัดหยุดงานที่สำคัญ เช่นการนัดหยุดงานที่กินเวลานานที่สุด การนัดหยุดงานที่มีการวิวาททำร้ายกันจนถึงแก่ชีวิต ฯลฯ เป็นต้น

บทที่ ๕ เป็นการวิเคราะห์ถึงมูลเหตุและปัญหาในการนัดหยุดงาน โดยเน้นหนักถึงการนัดหยุดงานในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ฯ และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ฯ เพราะเป็นช่วงเวลาในเมืองไทยที่มีการนัดหยุดงานมากที่สุด ก่อให้เกิดความปั่นป่วนและความเสียหายทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองเป็นอย่างมาก

บทที่ ๖ เป็นบทสรุปเหตุการณ์และสาระสำคัญตั้งแต่บทที่ ๑ ถึงบทที่ ๕ ซึ่งเป็นเรื่องราวและปัญหาเกี่ยวกับการแรงงานโดยตรง และจะกล่าวถึงข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพิจารณาแก้ปัญหาแรงงานอีกด้วย

ช. นิยามศัพท์

ในการศึกษานี้ ผู้เขียนใช้คำศัพท์ทางวิชาการที่มีความหมายในการศึกษาค้างต่อไปนี้

๑. แรงงาน (Labour) หมายถึงผู้ที่หาเลี้ยงชีพโดยได้รับค่าจ้างรวมทั้งกรรมการหรือคนงานที่ไม่มีฝีมือ ไม่มีความรู้ ซึ่งถือว่าเป็นแรงงานในระดับต่ำ

๒. นายจ้าง (Employer) หมายถึง ผู้ซึ่งตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานโดยจ่ายค่าจ้างให้ และหมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำงานแทนนายจ้าง ในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคล หมายความว่าผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลและหมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำ

---

๑ เกษก แก้วชาอุทิศศิลป์, การระงับข้อพิพาทแรงงานในประเทศไทย, เอกสารสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ (ไม่ปรากฏที่พิมพ์), หน้า ๑๐ - ๑๑.

งานแทนผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคล^๕

๓. ลูกจ้าง (Employee) หมายถึง ผู้ซึ่งตกลงทำงานให้แก่นายจ้างเพื่อรับค่าจ้าง โดยไม่คำนึงว่าจะจะเป็นลูกจ้างรายวัน รายเดือน หรือตามผลงาน แต่ไม่รวมถึงลูกจ้างซึ่งทำงานเกี่ยวกับงานบ้าน^๖

๔. งาน (Work) หมายถึง กิจการ ภาระหรือหน้าที่ซึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งทำแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ^๗

๕. ข้อพิพาทแรงงาน (Labour Dispute) หมายถึง การขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้างเกี่ยวกับสภาพการจ้าง อาจไม่เกี่ยวข้องกับลูกจ้างทั้งหมดในบริษัทหรือโรงงานนั้น อาจเกี่ยวข้องกับเฉพาะบางกลุ่มของลูกจ้าง บางชั้นของลูกจ้าง หรือบางอาชีพก็ได้^๘

๖. การนัดหยุดงาน (Strike) หมายถึง การที่กลุ่มลูกจ้างร่วมกันทำให้งานของนายจ้างชะงักงันชั่วคราว เพื่อประท้วงหรือเรียกร้องให้นายจ้างปฏิบัติตามข้อเสนอ อาจเกิดขึ้นในสถานประกอบการแห่งเดียว หรือเชื่อมโยงไปหลายแห่งก็ได้^๙

๗. แรงงานสัมพันธ์ (Labour Relations) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับ

^๕ ประกาศกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย, ที่ รง.๓๓/๑๓, สิงหาคม ๒๕๑๓.

^๖ เรื่องเดียวกัน.

^๗ ฝ่ายมาตรฐานสถิติ, กรมแรงงาน, "นियามศัพท์แรงงาน", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๓ - ๔ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิชิต จำกัด, ๒๕๑๔), หน้า ๓๘.

^๘ ฝ่ายมาตรฐานสถิติ กรมแรงงาน, "นियามศัพท์แรงงาน", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๔ (สิงหาคม, ๒๕๑๔), หน้า ๓๕.

^๙ ฝ่ายมาตรฐานสถิติ กรมแรงงาน, "นियามศัพท์แรงงาน", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ - ๒ (มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕), หน้า ๒๕.

ลูกจ้างคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มลูกจ้างกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่มก็ได้^{๑๐}

๘. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแรงงาน (Conciliation) หมายถึงกระบวนการระงับข้อพิพาทแรงงานโดยมีคนกลางช่วยให้คู่กรณีเจรจาตกลงกันเอง^{๑๑}

๙. การชี้ขาดข้อพิพาทแรงงาน (Arbitration) หมายถึงการยุติข้อพิพาทแรงงานโดยการตัดสินชี้ขาดของฝ่ายที่สามซึ่งมิใช่คู่พิพาทแรงงาน^{๑๒}

๑๐. สหภาพแรงงาน คือสมาคมอันถาวรของลูกจ้างที่ก่อตั้งขึ้น มีวัตถุประสงค์มุ่งหมายในการได้รับการยอมรับจากนายจ้าง เกี่ยวกับการเจรจาต่อรองปัญหาที่เกิดจากการทำงาน และการบังคับให้เป็นไปตามความตกลงที่ทำกันไว้^{๑๓}

---

^{๑๐:} ฝ่ายมาตรฐานสถิติ กรมแรงงาน, "นियามศัพท์แรงงาน", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม, ๒๕๑๔), หน้า ๓๓.

^{๑๑:} ฝ่ายมาตรฐานสถิติ กรมแรงงาน, "นियามศัพท์แรงงาน", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๕ (กันยายน, ๒๕๑๔), หน้า ๔๓.

^{๑๒:} ฝ่ายมาตรฐานสถิติ กรมแรงงาน, "นियามศัพท์แรงงาน", วารสารแรงงานสัมพันธ์, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน, ๒๕๑๔), หน้า ๔๕.

^{๑๓} Dale Yoder and Herbert G. Heneman, Labor Economic and Industrial Relations (Cincinnati: South Western Publishing Company, 1959), pp.102-103.